

อนาคตภาพสถาบันการอาชีวศึกษาภาคกลาง ในทศวรรษหน้า (พ.ศ. 2569 - 2578)* SCENARIO OF VOCATIONAL EDUCATION INSTITUTE CENTRAL REGION DURING THE NEXT DECADE (A.D. 2026 - 2035)

เทอดศักดิ์ แก้วคงคา*, สามารต สว่างแจ้ง, ชัยวิชิต เขียรชนะ

Teodsak Kaewknogka*, Samart Swangjang, Chaiwichit Chianchana

คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

Faculty of Technical Education, King Mongkut's University North Bangkok, Bangkok, Thailand

*Corresponding author E-mail: kaewknog2522@gmail.com

*Tel: 089-743-2976

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนออนาคตภาพสถาบันการอาชีวศึกษาภาคกลางในทศวรรษหน้า การดำเนินการวิจัยตามระเบียบวิธีการวิจัยอนาคตด้วยเทคนิค EDFR โดยมีผู้ให้ข้อมูลหลักเป็นผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 21 คน แบ่งเป็นผู้บริหารระดับนโยบาย ผู้บริหารสถาบัน ผู้ทรงคุณวุฒิจากสถานประกอบการ และ นักวิชาการ วิธีการดำเนินการวิจัยแบ่งเป็น 5 ขั้นตอน 1) ศึกษาด้านเนื้อหา แนวคิดทฤษฎี 2) การศึกษาในภาคสนาม 3) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 4) การเก็บรวบรวมข้อมูล 5) การวิเคราะห์ข้อมูล โดยเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง และแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าความเที่ยงตรง ของแบบสอบถามตั้งแต่ 0.80 ขึ้นไป สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาแนวโน้ม ได้แก่ ค่ามัธยฐาน (Median) และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ จากนั้นประเมินยืนยันจากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน ผลการวิจัยพบว่า อนาคตภาพ สถาบันการอาชีวศึกษาภาคกลางในทศวรรษหน้า (พ.ศ. 2569 - 2578) ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ 1) ด้านนโยบายการศึกษา 2) ด้านโครงสร้างและการบริหารจัดการ 3) ด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียน การสอน 4) ด้านการวิจัยและการบริการวิชาการ 5) ด้านอาจารย์ผู้สอน และ 6) ด้านผู้สำเร็จการศึกษา ผลการวิจัย ชี้ให้เห็นว่าทิศทางของสถาบันการอาชีวศึกษาภาคกลางในทศวรรษหน้า (พ.ศ. 2569 - 2578) มุ่งเน้นไปที่ความร่วมมือ กับภาคเอกชน การปรับเปลี่ยนโครงสร้างคล้ายมหาวิทยาลัยรัฐ การปรับเปลี่ยนบทบาทอาจารย์ผู้สอนและส่งเสริม ให้มีประสบการณ์ในภาคอุตสาหกรรม การพัฒนาหลักสูตรที่ยืดหยุ่นและเน้นสมรรถนะอาชีพ การใช้เทคโนโลยี ดิจิทัลและ AI เข้ามาช่วยในการบริหารจัดการและการจัดการเรียนการสอน รวมถึงการสร้างบัณฑิตที่มีสมรรถนะ และทักษะรอบด้านทั้ง Hard Skills และ Soft Skills สามารถเข้าทำงานได้ทันทีเพื่อตอบสนองต่อความต้องการ ของตลาดแรงงานและการเปลี่ยนแปลงของโลกอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: อนาคตภาพ, สถาบันการอาชีวศึกษาภาคกลาง, เทคนิค EDFR

Abstract

This article aims to present a future vision for vocational education institutions in the central region of Thailand in the next decade. The research was conducted using a forensic research methodology with the EDFR technique. The key informants were 21 experts, including policy-level

*Received March 9, 2026; Revised April 24, 2026; Accepted April 27, 2026

administrators, institutional administrators, industry experts, and academics. The research methodology consisted of five steps: 1) Content and theoretical framework study; 2) Field study; 3) Research instruments; 4) Data collection; and 5) Data analysis. The research instruments included semi-structured interviews and a 5-level Likert scale questionnaire with a validity of 0.80 or higher. Statistical analysis to determine consensus included the median and interquartile range. The findings were then confirmed by nine experts. The research results outline the future vision for vocational education institutions in the central region of Thailand in the next decade. The study (2026-2035) comprises six main components: 1) Educational policy, 2) Structure and management, 3) Curriculum administration and teaching, 4) Research and academic services, 5) Faculty, and 6) Graduates. The research indicates that the direction of vocational education institutions in the central region in the next decade (2026 - 2035) focuses on collaboration with the private sector, restructuring to resemble state universities, adapting the role of faculty and promoting industry experience, developing flexible and competency-based curricula, utilizing digital technology and AI in management and teaching, and producing graduates with well-rounded competencies and skills (both hard and soft skills) who can immediately enter the workforce to effectively meet the demands of the labor market and the changes of the future world.

Keywords: Scenario, Institute of Vocational Education Central Region, Ethnographic Delphi Futures Research

บทนำ

นโยบายของประเทศและแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2566 - 2580) มุ่งเน้นการพัฒนาและยกระดับคนในทุกมิติ และในทุกช่วงวัยให้เป็นทรัพยากรมนุษย์ที่ดี เก่ง และมีคุณภาพ พร้อมขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศไปข้างหน้าได้ อย่างเต็มศักยภาพ นอกจากนี้วิกฤตการณ์การแพร่ระบาดของโรคอุบัติใหม่ของโลก คือ โควิด-19 เป็นจุดเปลี่ยน สำคัญในหลายด้านของทุกประเทศทั่วโลก วิกฤตโควิด-19 ครั้งนี้ได้ทิ้งร่องรอยและสร้างบทเรียนที่สำคัญให้กับมวล มนุษยชาติ โดยเป็นการตอกย้ำการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ที่เข้ามามีบทบาทอย่างมากในชีวิตประจำวัน พร้อม ๆ กับ การเตรียมความพร้อมในวิถีชีวิตรูปแบบปกติใหม่ ที่ต้องปรับตัวและปรับทักษะให้เข้ากับเปลี่ยนแปลงที่กำลังเกิดขึ้น ทั้งนี้ แนวทางการผลิตกำลังคนอาชีวศึกษาคุณภาพสูงรองรับโลกในยุคเทคโนโลยีเปลี่ยนโลก จึงควร พัฒนากำลังคนอาชีวศึกษาที่สามารถผสมผสานวิชาการ ด้านเทคโนโลยี และนวัตกรรมให้เข้ากับทักษะการทำงาน เพื่อสร้างนวัตกรรมและสิ่งประดิษฐ์ใหม่ ๆ ควบคู่กับการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 อันจะนำไปสู่การยกระดับความสามารถทางเทคโนโลยี ให้กับภาคการผลิตของประเทศ เพื่อให้ประเทศไทยมีฐานกำลังคนที่ครบถ้วน และเพียงพอที่จะเป็นกำลังสำคัญในการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน รวมทั้งเป็นการพัฒนาทุนมนุษย์ให้มี ความเป็นมืออาชีพในการสร้างสรรค์ นวัตกรรม และสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการผลิตกำลังคนอาชีวศึกษา คุณภาพสูงต่อไป (ธีระ ชินะผา และคณะ, 2566)

การอาชีวศึกษามีบทบาทสำคัญในการพัฒนากำลังคนที่มีทักษะและสมรรถนะสูงเพื่อตอบสนองความต้องการของตลาดแรงงานและการพัฒนาประเทศ สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580) และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 - 2570) ที่มุ่งการพัฒนาศักยภาพมนุษย์และการปรับโครงสร้างการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีถือเป็นกลไกสำคัญในการผลิตกำลังคนที่มีคุณภาพสอดคล้องกับนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการและสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาที่มุ่งยกระดับคุณภาพการอาชีวศึกษาและเพิ่มโอกาสการเข้าถึงการเรียนรู้วิชาชีพเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศ (สมหมาย จุเรศ และคณะ, 2568)

ดังนั้น หากสถาบันการอาชีวศึกษาภาคกลางไม่สามารถปรับตัวเพื่อรองรับอนาคตในอีก 10 ปีข้างหน้า ซึ่งมีความไม่แน่นอนและความผันผวนสูง จะส่งผลกระทบให้เกิดวิกฤตขาดแคลนแรงงานทักษะสูง และความเชื่อมั่นของนักลงทุนลดลง ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นความจำเป็นเร่งด่วนในการนำกระบวนการ “การมองภาพอนาคต” มาใช้ในการวิจัยเรื่อง “อนาคตภาพสถาบันการอาชีวศึกษาภาคกลางในทศวรรษหน้า” เพื่อวิเคราะห์แนวโน้ม และสังเคราะห์ฉากทัศน์ ที่จะช่วยให้สถาบันการอาชีวศึกษาภาคกลางมีความทันสมัย ยืดหยุ่น และสามารถผลิตกำลังคนสมรรถนะสูงเพื่อเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาประเทศต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อนำเสนออนาคตภาพของสถาบันการอาชีวศึกษาในทศวรรษหน้า (พ.ศ. 2569 - 2578)

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยตามระเบียบวิธีการวิจัยอนาคตด้วยเทคนิค EDFR (Ethnographic Delphi Future Research) แบ่งเป็น 6 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาด้านเนื้อหา แนวคิดทฤษฎี

1. ทำการศึกษาค้นคว้า รวบรวมข้อมูลต่าง ๆ จากเอกสาร บทความวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องความเป็นมา และสภาพปัจจุบันการจัดการศึกษา แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการศึกษาของยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 -2580) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ.2566 - 2570) พระราชบัญญัติการอาชีวศึกษา พ.ศ. 2551 โดยศึกษาประเด็นเกี่ยวกับการจัดศึกษาในสถาบันการอาชีวศึกษา นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา และสรุปประเด็นที่สนใจ นำมาเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย จำนวน 6 ประเด็น ได้แก่ 1) ด้านนโยบายการศึกษา 2) ด้านโครงสร้าง และการบริหารจัดการ 3) ด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนสอน 4) ด้านการวิจัยและการบริการวิชาการ 5) ด้านอาจารย์ผู้สอน และ 6) ด้านผู้สำเร็จการศึกษา

2. การสร้างเครื่องมือ นำประเด็นที่สังเคราะห์ได้ 6 ประเด็น มาสร้างแบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้าง และตรวจสอบคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญ

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาในภาคสนาม (Field Study) ผู้วิจัยทำการศึกษา โดยใช้เทคนิค EDFR ดังนี้

กำหนดกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ในการวิจัยครั้งนี้ กำหนดผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 21 คน โดยแบ่งเป็น 4 กลุ่ม ประกอบด้วย กลุ่มที่ 1 ผู้บริหารระดับนโยบายกระทรวงศึกษาธิการ จำนวน 4 คน เป็นผู้บริหารระดับต้น หรือระดับสูงในกระทรวงศึกษาธิการ และมีประสบการณ์การทำงานในด้านอาชีวศึกษา ไม่น้อยกว่า 20 ปี กลุ่มที่ 2 ผู้บริหารในสังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคกลาง จำนวน 7 คน เป็นผู้อำนวยการสถาบันการอาชีวศึกษา รองผู้อำนวยการสถาบันการอาชีวศึกษา ผู้อำนวยการสถานศึกษา หรือรองผู้อำนวยการสถานศึกษา และมีประสบการณ์การทำงานในด้านอาชีวศึกษา ไม่น้อยกว่า 10 ปี กลุ่มที่ 3 นักวิชาการด้านการศึกษา จำนวน 7 คนเป็นอาจารย์ผู้สอนในสถาบันการอาชีวศึกษาภาคกลาง หรือมหาวิทยาลัย และมีประสบการณ์การสอน ไม่น้อยกว่า 5 ปี กลุ่มที่ 4 ผู้แทนจากภาคสถานประกอบการ จำนวน 3 คน เป็นบุคลากรของสถานประกอบการที่ลงนามความร่วมมือกับสถาบันการอาชีวศึกษาภาคกลาง 1 - 5 และมีประสบการณ์การทำงาน ไม่น้อยกว่า 5 ปี

การทำ EDFR รอบที่ 1 การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 21 คน เพื่อสร้างอนาคตภาพสถาบันการอาชีวศึกษาภาคกลางในทศวรรษหน้า โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง จำนวน 6 ประเด็น ได้แก่ 1) ด้านนโยบายการศึกษา 2) ด้านโครงสร้างและการบริหารจัดการ 3) ด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนสอน 4) ด้านการวิจัยและการบริการวิชาการ 5) ด้านอาจารย์ผู้สอน และ 6) ด้านผู้สำเร็จการศึกษา ซึ่งนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ มาวิเคราะห์และสังเคราะห์เนื้อหาตามประเด็นแนวโน้มต่าง ๆ ที่ผู้เชี่ยวชาญให้ความคิดเห็นเหมือนกันหรือคล้ายกัน มาเรียบเรียงเป็นข้อคำถามเพื่อนำไปสร้างเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลในขั้นตอนการทำ EDFR รอบที่ 2 ต่อไป

การทำ EDR รอบที่ 2 การให้ผู้เชี่ยวชาญ 21 คน (กลุ่มเดิม) ตอบแบบสอบถามที่สร้างขึ้น มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 6 ประเด็น ได้แก่ 1) ด้านนโยบายการศึกษา 2) ด้านโครงสร้างและการบริหารจัดการ 3) ด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนสอน 4) ด้านการวิจัยและการบริการวิชาการ 5) ด้านอาจารย์ผู้สอน และ 6) ด้านผู้สำเร็จการศึกษา และนำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามมาวิเคราะห์หาค่ามัธยฐานและค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ที่ 1 กับควอไทล์ที่ 3

การทำ EDR รอบที่ 3 การให้ผู้เชี่ยวชาญ 21 คน (กลุ่มเดิม) ตอบแบบสอบถามชุดเดิม เพื่อยืนยันความคิดเห็นอีกครั้ง โดยผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนจะทราบคำตอบของตนเองว่ามีความคิดเห็นเหมือนกันหรือแตกต่างจากผู้เชี่ยวชาญท่านอื่น ๆ อย่างไร หากพบทวนความคิดเห็นของตนเองแล้วยังแตกต่างจากคนอื่นอยู่ก็ให้เหตุผลประกอบการยืนยันคำตอบเดิมของตน

ขั้นตอนที่ 3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ มี 2 ประเภท คือ

1. แบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญในการทำ EDR รอบที่ 1 โดยการสัมภาษณ์เพื่อรวบรวมความคิดเห็นเกี่ยวกับอนาคตภาพสถาบันการอาชีวศึกษาในทศวรรษหน้า ประกอบด้วย 6 ประเด็น ได้แก่ 1) ด้านนโยบายการศึกษา 2) ด้านโครงสร้างและการบริหารจัดการ 3) ด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนสอน 4) ด้านการวิจัยและการบริการวิชาการ 5) ด้านอาจารย์ผู้สอน และ 6) ด้านผู้สำเร็จการศึกษา

2. แบบสอบถาม ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญ ในการทำ EDR รอบที่ 2 และ 3 มีค่าความเที่ยงตรงของแบบสอบถามตั้งแต่ 0.80 ขึ้นไป โดยให้ผู้เชี่ยวชาญตอบแบบสอบถามอนาคตภาพของสถาบันการอาชีวศึกษาภาคกลางในทศวรรษหน้า จำนวน 6 ประเด็น ได้แก่ 1) ด้านนโยบายการศึกษา 2) ด้านโครงสร้างและการบริหารจัดการ 3) ด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนสอน 4) ด้านการวิจัยและการบริการวิชาการ 5) ด้านอาจารย์ผู้สอน และ 6) ด้านผู้สำเร็จการศึกษา ซึ่งเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ซึ่งมีเกณฑ์การพิจารณา ดังนี้

5 หมายถึง โอกาสที่อนาคตนั้นจะเกิดขึ้นมากที่สุด

4 หมายถึง โอกาสที่อนาคตนั้นจะเกิดขึ้นมาก

3 หมายถึง โอกาสที่อนาคตนั้นจะเกิดขึ้นปานกลาง

2 หมายถึง โอกาสที่อนาคตนั้นจะเกิดขึ้นน้อย

1 หมายถึง โอกาสที่อนาคตนั้นจะเกิดขึ้นน้อยที่สุด

ขั้นตอนที่ 4 การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่หลากหลาย ดังนี้

1. รวบรวมการศึกษาจากเอกสาร วารสาร งานวิจัยวิทยานิพนธ์ ฐานข้อมูลออนไลน์ทั้งในและต่างประเทศที่เกี่ยวข้อง

2. การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ ผู้วิจัยได้ไปสัมภาษณ์เชิงลึกด้วยตนเอง และบันทึกข้อมูลการสัมภาษณ์แล้วนำกลับมาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา สำหรับการทำ EDR รอบที่ 1

3. การตอบแบบสอบถาม ในการทำ EDR รอบที่ 2 และ 3 ผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามโดยไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ในรูปแบบของไลน์ และให้ผู้เชี่ยวชาญส่งข้อมูลกลับมาทางไลน์ของผู้วิจัย

ขั้นตอนที่ 5 การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยมีวิธีการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

การทำ EDR รอบที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ ผู้วิจัยได้ถอดคำให้สัมภาษณ์ และรายละเอียดที่จัดบันทึกทั้งหมด สรุปและจัดกลุ่มประเด็นต่าง ๆ โดยการวิเคราะห์เนื้อหา

การทำ EDR รอบที่ 2 วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ แล้วนำมาวิเคราะห์หาค่ามัธยฐาน และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์เป็นรายข้อ

การทำ EDR รอบที่ 3 วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม มาวิเคราะห์หาค่ามัธยฐาน และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์เป็นรายชื่อ ดังนี้

ค่ามัธยฐาน (Median : Mdn) คือ ค่าของข้อมูลที่อยู่ตรงกลางของข้อมูลในแบบสอบถามทั้งหมดที่เรียงลำดับจากน้อยไปมาก ซึ่งเป็นค่ามัธยฐานที่ได้จากคำตอบของผู้เชี่ยวชาญเป็นรายชื่อ การพิจารณาข้อความเพื่อนำไปกำหนดอนาคตภาพสถาบันการอาชีวศึกษาภาคกลางในทศวรรษหน้าที่เหมาะสม จะใช้ค่ามัธยฐาน (Mdn.) ≥ 3.50 ขึ้นไป

ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile Range : IR) โดยการคำนวณจากค่าความแตกต่างระหว่างควอไทล์ที่ 3 กับควอไทล์ที่ 1 ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ที่ได้จากคำตอบของผู้เชี่ยวชาญ แสดงให้เห็นถึงความสอดคล้องกันของคำตอบ โดยมีเกณฑ์ในการพิจารณา ดังนี้ ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ที่มีค่าไม่เกิน 1.50 แสดงให้เห็นว่าความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญในการศึกษาอนาคตภาพสถาบันการอาชีวศึกษาภาคกลางในทศวรรษหน้า สอดคล้องกัน (Consensus) และหากค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ของข้อความเดิมใดมีค่ามากกว่า 1.50 แสดงให้เห็นว่าความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญในการศึกษาอนาคตดังกล่าวไม่สอดคล้องกัน คำตอบในรอบสุดท้ายที่ผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าเป็นไปได้สูงมากถึงสูง (ค่ามัธยฐาน 3.50 ขึ้นไป) และมีความสอดคล้องกันของคำตอบสูงถึงสูงมาก (ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์น้อยกว่าหรือเท่ากับ 1.5) จะนำไปกำหนดอนาคตภาพสถาบันการอาชีวศึกษาภาคกลาง ส่วนข้อที่ไม่เข้าเกณฑ์ ดังกล่าวผู้วิจัยจะนำไปใช้เป็นข้อมูลเพื่อการอภิปรายผลการวิจัยต่อไป

ขั้นตอนที่ 6 การประเมินยืนยันโดยผู้ทรงคุณวุฒิ

การประเมินยืนยันโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน ที่มีประสบการณ์ด้านการบริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษา ด้วยแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าความเที่ยงตรงของแบบสอบถามตั้งแต่ 0.80 ขึ้นไป มุ่งเน้นการประเมินมาตรฐานหลัก ได้แก่ ความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ ซึ่งผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์ยอมรับโดยพิจารณาจากฉันทามติของผู้ทรงคุณวุฒิ โดยใช้ค่ามัธยฐาน ตั้งแต่ 3.50 ขึ้นไป และมีค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ ไม่เกิน 1.50

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ เพื่อนำเสนออนาคตภาพสถาบันการอาชีวศึกษาภาคกลางในทศวรรษหน้า (พ.ศ. 2569 - 2578) พบว่า อนาคตภาพสถาบันการอาชีวศึกษาภาคกลางในทศวรรษหน้า (พ.ศ. 2569 - 2578) มีองค์ประกอบ 6 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านนโยบายการศึกษา 2) ด้านโครงสร้างและการบริหารจัดการ 3) ด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนสอน 4) ด้านการวิจัยและการบริการวิชาการ 5) ด้านอาจารย์ผู้สอน และ 6) ด้านผู้สำเร็จการศึกษา โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. ด้านนโยบายการศึกษา มีจำนวน 9 ตัวบ่งชี้ มีความเหมาะสมระดับมากที่สุด คือ การส่งเสริมให้อาจารย์มีประสบการณ์ด้านการปฏิบัติ ทำวิจัยหรือพัฒนานวัตกรรมร่วมกับสถานประกอบการ มีระดับมาก 8 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ 1) ยกกระดับคุณภาพการศึกษาของสถาบันการอาชีวศึกษาภาคกลางให้เทียบเท่ามาตรฐานสากลและสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่าย 2) มุ่งเน้นการผลิตกำลังคนสมรรถนะสูงที่ตอบโจทย์อุตสาหกรรมเป้าหมายและทักษะแห่งอนาคต 3) ขับเคลื่อนนโยบายระบบคลังหน่วยกิต เปิดโอกาสให้ผู้เรียนเข้าถึงทุกช่วงวัย 4) ขับเคลื่อนเศรษฐกิจสีเขียวและนวัตกรรมพลังงานสะอาด 5) สร้างเครือข่ายความร่วมมือระดับภูมิภาคเพื่อยกระดับสู่สากล 6) ปรับระบบให้มีความคล่องตัว เป็นอิสระ และแก้ไขข้อกฎหมายเพื่อรองรับการจัดการศึกษาที่หลากหลายรูปแบบ 7) สนับสนุนสถานประกอบการมีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางการศึกษา และร่วมจัดทำหลักสูตรอย่างเป็นระบบ 8) มีการจัดตั้งศูนย์ยุทธศาสตร์และนวัตกรรม เพื่อกำหนดทิศทางการพัฒนาและติดตามผลการดำเนินงานของสถาบัน

2. ด้านโครงสร้างและการบริหารจัดการ มีจำนวน 7 ตัวบ่งชี้ มีความเหมาะสมระดับมากที่สุด 3 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ 1) กระจายอำนาจการบริหารจากส่วนกลางสู่สถาบันเพื่อให้การตัดสินใจรวดเร็วและเหมาะสมกับบริบทพื้นที่ 2) การบริหารงานแบบเครือข่ายความร่วมมือเพื่อบูรณาการใช้ทรัพยากรร่วมกัน 3) บริหารจัดการอย่างมีธรรมาภิบาล โปร่งใส และมีระบบข้อมูลกลางเพื่อสนับสนุนการตัดสินใจเชิงนโยบาย มีระดับมาก 4 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ 1) โครงสร้างการบริหารสถาบันที่มีความเป็นอิสระ คล้ายกับมหาวิทยาลัยเพื่อความคล่องตัวในการบริหารจัดการสถาบัน 2) นำเทคโนโลยีดิจิทัลและปัญญาประดิษฐ์มาใช้ในการบริหารจัดการสถาบันเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพขององค์กร 3) อัตรากำลังคนครบตามโครงสร้างสถาบัน 4) การพัฒนาหลักเกณฑ์การปรับสัดส่วนและการสรรหาผู้บริหาร โดยเน้นสัดส่วนผู้ทรงคุณวุฒิจากภาคเอกชน

3. ด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนสอน มีจำนวน 10 ตัวบ่งชี้ มีความเหมาะสมระดับมากที่สุด 10 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ 1) มีหลักสูตรฐานสมรรถนะในรูปแบบโมดูลเพื่อให้ผู้เรียนเลือกเรียนได้ตามสนใจและมีความเชื่อมโยงกับความต้องการของตลาดแรงงาน 2) การบูรณาการเทคโนโลยีขั้นสูงในการเรียนรู้ มาจำลองสถานการณ์ฝึกภาคปฏิบัติ 3) สร้างหลักสูตรใหม่และบูรณาการทักษะ SOFT SKILL ท้นต่อสถานการณ์อนาคต 4) การจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานการเรียนออนไลน์เข้ากับการฝึกปฏิบัติจริงในสถานประกอบการ 5) การเทียบโอนการเรียนรู้เชิงประสบการณ์และการปฏิบัติจริง สามารถสะสมผลการเรียน ทักษะ และประสบการณ์ได้ตลอดเวลา 6) เปิดโอกาสให้สถานประกอบการและภาคอุตสาหกรรมในพื้นที่ภาคกลาง เข้ามามีส่วนร่วมในการออกแบบ พัฒนา และปรับปรุงหลักสูตรอย่างเต็มรูปแบบ เพื่อรับประกันภาวะการมีงานทำของผู้สำเร็จการศึกษา 7) จัดทำหลักสูตรระยะสั้น และหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพเฉพาะทาง เพื่อรองรับการ Re-skill และ Up-skill ของกำลังคนในวัยแรงงาน 8) การจัดการเรียนรู้โดยยึดสถานประกอบการเป็นฐานอย่างเข้มข้น โดยให้นักศึกษาใช้เวลาส่วนใหญ่ในการเรียนรู้และปฏิบัติงานจริงในโรงงานหรือสถานประกอบการ 9) การจัดการเรียนการสอนในทุกหลักสูตร มีการบูรณาการทักษะทางสังคม ทักษะดิจิทัล และความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ควบคู่ไปกับทักษะวิชาชีพ เชิงเทคนิคอย่างเป็นรูปธรรม 10) ส่งเสริมทักษะด้านภาษาต่างประเทศ (เช่น ภาษาอังกฤษ ภาษาจีน) และทักษะการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม เพื่อเตรียมความพร้อมผู้เรียนสู่การทำงานในบริษัทข้ามชาติ

4. ด้านการวิจัยและการบริการวิชาการ มีจำนวน 10 ตัวบ่งชี้ มีความเหมาะสมระดับมากที่สุด 6 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ 1) ผลงานวิจัยและสิ่งประดิษฐ์ของสถาบันมุ่งเน้นการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา และสามารถต่อยอดสู่การผลิตเพื่อจำหน่ายเชิงพาณิชย์ได้จริง 2) การนำเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) และข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) มาใช้เป็นเครื่องมือหลักในการสืบค้น วิเคราะห์ข้อมูล และพัฒนางานวิจัยเพื่อเพิ่มความรวดเร็วและแม่นยำ 3) ส่งเสริมให้คณาจารย์และผู้เรียนร่วมกันสร้างนวัตกรรมที่ตอบสนองต่อเศรษฐกิจสีเขียวพลังงานสะอาด และการจัดการขยะ เพื่อเป็นต้นแบบด้านความยั่งยืน (SDGs) ให้กับชุมชน 4) การเป็นศูนย์กลางถ่ายทอดเทคโนโลยี เพื่อนำนวัตกรรมของสถาบันไปยกระดับขีดความสามารถของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ในพื้นที่ 5) เป็นศูนย์กลางในการจัดฝึกอบรมหลักสูตรระยะสั้นที่ยืดหยุ่น เพื่อยกระดับทักษะ (Up-skill) และสร้างทักษะใหม่ (Re-skill) ให้กับกำลังแรงงานและประชาชนทั่วไปผ่านระบบแพลตฟอร์มดิจิทัล 6) จัดตั้งศูนย์บ่มเพาะผู้ประกอบการ เพื่อสนับสนุนและให้คำปรึกษานักศึกษา ชุมชน หรือคณาจารย์ในการสร้างธุรกิจสตาร์ทอัพ (Startup) จากฐานงานวิจัย มีระดับมาก 4 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ 1) เน้นการวิจัยเชิงประยุกต์ตอบโจทย์พื้นที่ที่สามารถนำไปใช้แก้ปัญหาจริง และเพิ่มผลิตภาพให้กับภาคอุตสาหกรรมในพื้นที่ภาคกลางได้อย่างเป็นรูปธรรม 2) จัดตั้งศูนย์วิจัยและนวัตกรรมเฉพาะทางที่สอดคล้องกับอุตสาหกรรมเป้าหมายใหม่ (New S-Curve) เช่น ยานยนต์ไฟฟ้าอัตโนมัติ หุ่นยนต์ หรือเกษตรอัจฉริยะ 3) สร้างพื้นที่ทดสอบนวัตกรรมที่ปฏิบัติการจริงภายในสถาบัน เพื่อให้ชุมชนและภาคเอกชนเข้ามาทดสอบนวัตกรรมและเทคโนโลยีใหม่ร่วมกันได้ 4) บริหารจัดการงานวิจัยส่วนกลางผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัลและเทคโนโลยี Blockchain ที่ใช้ติดตามความก้าวหน้า จัดเก็บผลงาน และเผยแพร่องค์ความรู้สู่สาธารณะอย่างโปร่งใส

5. ด้านอาจารย์ผู้สอน มีจำนวน 9 ตัวบ่งชี้ มีความเหมาะสมระดับมากที่สุด 7 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ 1) ปรับเปลี่ยนบทบาทจาก “ผู้ถ่ายทอดความรู้” ไปสู่การเป็น “โค้ชทางการเรียนรู้” และ “ผู้อำนวยความสะดวก” ที่กระตุ้นให้ผู้เรียนคิดวิเคราะห์และแก้ปัญหาด้วยตนเอง 2) มีสมรรถนะในการนำเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) และเครื่องมือดิจิทัลขั้นสูง มาใช้สนับสนุนการออกแบบการสอน การสร้างสื่อ และการวัดประเมินผลได้อย่างมีประสิทธิภาพ 3) มีทักษะในการจัดการเรียนการสอนและควบคุมการฝึกปฏิบัติงานผ่านสภาพแวดล้อมจำลองแบบโลกเสมือนสำหรับสาขาวิชาชีพที่ใช้ต้นทุนสูงหรือมีความเสี่ยง 4) มีสมรรถนะคู่ขนาน คือ มีความเชี่ยวชาญทั้ง “เชิงวิชาการ-ทฤษฎี” และมีทักษะ “เชิงวิชาชีพ-ปฏิบัติงานจริง” ในระดับมาตรฐานสากลหรือเทียบเท่าความต้องการของภาคอุตสาหกรรม 5) สนับสนุนให้อาจารย์ผู้สอนต้องไปปฏิบัติงานจริงในสถานประกอบการอย่างต่อเนื่อง เพื่ออัปเดตเทคโนโลยีและทักษะวิชาชีพให้ทันสมัย 6) อาจารย์ผู้สอนทุกคนต้องผ่านการประเมินและได้รับใบรับรองมาตรฐานคุณวุฒิวิชาชีพ (Professional Certification) หรือมาตรฐานฝีมือแรงงานระดับสูงในสาขาวิชาที่ตนเองรับผิดชอบ 7) อาจารย์ผู้สอนมี “ตำแหน่งทางวิชาการ” (ผู้ช่วยศาสตราจารย์, รองศาสตราจารย์, ศาสตราจารย์) ในสัดส่วนที่เพิ่มขึ้น มีระดับมาก 2 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ 1) มีความสามารถในการวิเคราะห์ข้อมูลผู้เรียนเพื่อนำมาจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้เฉพาะบุคคลที่เหมาะสมกับความสามารถของผู้เรียนแต่ละคน 2) อาจารย์ผู้สอนมีทักษะด้านภาษาต่างประเทศ (เช่น ภาษาอังกฤษ ภาษาจีน) จนสามารถจัดการเรียนการสอนในหลักสูตรนานาชาติ หรือสื่อสารกับเครือข่ายความร่วมมือต่างประเทศได้

6. ด้านผู้สำเร็จการศึกษา มีจำนวน 9 ตัวบ่งชี้ มีความเหมาะสมระดับมากที่สุด 9 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ 1) มีสมรรถนะแบบพหุทักษะที่สามารถบูรณาการความรู้ข้ามสายวิชาชีพ ปฏิบัติงานในอุตสาหกรรมสมัยใหม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ 2) มีความสามารถในการทำงานร่วมกับเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) หุ่นยนต์ และระบบอัตโนมัติ โดยใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือเพิ่มผลผลิตได้อย่างกลมกลืน 3) มีทักษะการคิดเชิงวิเคราะห์ และสามารถประยุกต์ใช้ความรู้วิชาชีพเพื่อแก้ไขปัญหาที่ซับซ้อนในสถานการณ์การทำงานจริงได้ 4) มีทักษะและความพร้อมสามารถทำงานได้ทันที โดยมีสมรรถนะผ่านการรับรองตามมาตรฐานวิชาชีพระดับสากล 5) มีทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษและภาษาที่ 3 (เช่น ภาษาจีน ภาษาญี่ปุ่น) ในระดับที่สามารถนำไปใช้ปฏิบัติงานในบริษัทข้ามชาติได้อย่างมีประสิทธิภาพ 6) มีความสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นในสภาพแวดล้อมที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม และทำงานเป็นทีมได้อย่างราบรื่น 7) มีแนวคิดแบบผู้ประกอบการ สามารถนำความรู้วิชาชีพไปสร้างสรรค์นวัตกรรมเพื่อก่อตั้งธุรกิจสตาร์ทอัพ (Startup) หรือประกอบอาชีพอิสระของตนเองได้ 8) มีทักษะสีเขียวและจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อม ที่พร้อมจะขับเคลื่อนภาคอุตสาหกรรมเข้าสู่แนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) และความยั่งยืน 9) มีคุณธรรม จริยธรรม จรรยาบรรณวิชาชีพ และมีความซื่อสัตย์รับผิดชอบต่อองค์กรและสังคมอย่างเคร่งครัด

อภิปรายผล

อนาคตภาพสถาบันการอาชีวศึกษาภาคกลางในทศวรรษหน้า (พ.ศ. 2569 - 2678) มีองค์ประกอบ 6 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านนโยบายการศึกษา 2) ด้านโครงสร้างและการบริหารจัดการ 3) ด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนสอน 4) ด้านการวิจัยและการบริการวิชาการ 5) ด้านอาจารย์ผู้สอน และ 6) ด้านผู้สำเร็จการศึกษามีรายละเอียด ดังนี้

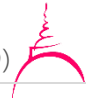
ด้านที่ 1 อนาคตภาพด้านนโยบายการศึกษาของสถาบันการอาชีวศึกษาภาคกลาง ต้องมุ่งเน้นการยกระดับคุณภาพสู่มาตรฐานสากลและพัฒนาทักษะแห่งอนาคต โดยอาศัยการบูรณาการความร่วมมือกับภาคธุรกิจและอุตสาหกรรมอย่างเข้มข้นนั้น สามารถอภิปรายผลได้ว่า นโยบายการศึกษาเปรียบเสมือนเข็มทิศที่สำคัญที่สุดในการขับเคลื่อนแผนยุทธศาสตร์ของสถานศึกษาให้เกิดผลสัมฤทธิ์ ทั้งนี้ เนื่องจากพื้นที่ภาคกลางเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจที่ภาคการผลิตกำลังเปลี่ยนผ่านโครงสร้างไปสู่อุตสาหกรรมและบริการแห่งอนาคตที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรมและเทคโนโลยีระดับสูง ซึ่งสอดคล้องกับเป้าหมายของยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ที่เสนอว่าประเทศไทย

จำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงพื้นฐานโครงสร้างอุตสาหกรรมบริการ โดยสร้างอุตสาหกรรมและบริการแห่งอนาคตที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรมและเทคโนโลยีแห่งอนาคต (ประกาศ, 2561ก) สิ่งสำคัญ คือ การปฏิรูปกฎระเบียบเชิงรุกเพื่อเอื้อต่อการบริหารจัดการที่มีความยืดหยุ่นสูง (Flexible Management Regulation) รวมถึงการขับเคลื่อนนโยบายที่มุ่งเน้นเศรษฐกิจสีเขียว (Green Economy) และการวัดประเมินผลที่เน้นผลลัพธ์เชิงประจักษ์ สอดคล้องกับแนวคิดของ UNESCO ที่เน้นนโยบายการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนและความร่วมมือกับภาคเอกชน (UNESCO, 2022)

ด้านที่ 2 อนาคตภาพด้านโครงสร้างและการบริหารจัดการของสถาบันการอาชีวศึกษาภาคกลาง ต้องปรับเปลี่ยนไปสู่ความคล่องตัว โดยลดลำดับขั้นการบังคับบัญชา มีการกระจายอำนาจสู่สถานศึกษา และมุ่งเน้นการพลิกโฉมองค์กรสู่ดิจิทัลอย่างเต็มรูปแบบนั้น สามารถอธิบายได้ว่า โครงสร้างการบริหารแบบรวมศูนย์และระบบราชการแบบดั้งเดิม ไม่สามารถตอบสนองต่อพลวัตการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วของภาคอุตสาหกรรมได้อีกต่อไป การลดสายการบังคับบัญชาและการให้อิสระในการบริหารจัดการ เป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยให้สถานศึกษาสามารถตัดสินใจเชิงรุก ทั้งในมิติของการพัฒนาวิชาการ การปรับปรุงหลักสูตร และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือได้อย่างทันทั่วที่สอดคล้องกับแนวคิดของ OECD ที่เสนอว่าสถานศึกษาอาชีวศึกษายุคใหม่นั้นจำเป็นต้องมีความเป็นอิสระในการบริหารจัดการ และมีความยืดหยุ่นเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของตลาดแรงงาน (OECD, 2021) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับนโยบายของ UNESCO ที่ผลักดันเรื่อง Digital Transformation ในระบบ TVET เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการและความโปร่งใส ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกับ ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ด้านการปรับสมดุลภาครัฐที่มุ่งเน้นให้องค์กรของรัฐมีความทันสมัยและทำงานเชิงรุก" (UNESCO, 2022)

ด้านที่ 3 อนาคตภาพด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนในทศวรรษหน้า ต้องพลิกโฉมสู่การเป็นหลักสูตรฐานสมรรถนะที่เชื่อมโยงกับความต้องการของภาคอุตสาหกรรมอย่างแท้จริงนั้น สามารถอธิบายผลได้ว่า ภายใต้พลวัตทางเศรษฐกิจและเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงอย่างฉับพลัน ระบบหลักสูตรแบบดั้งเดิมที่ยึดโยงกับระยะเวลาและเนื้อหาวิชา ไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการกำลังคนที่มีทักษะเฉพาะทางได้ทันทั่วทั้งที่การนำระบบหลักสูตรที่มีความยืดหยุ่นสูง (Modular System) มาใช้ จะช่วยให้การจัดการศึกษาพัฒนาสู่ทักษะที่จำเป็น และสามารถปรับเปลี่ยนเนื้อหาให้ทันต่อเทคโนโลยีใหม่ ๆ ได้อย่างรวดเร็ว นอกจากนี้ การให้ความสำคัญกับระบบธนาคารหน่วยกิต (Credit Bank) เพื่อเทียบโอนประสบการณ์และรองรับการเรียนรู้ตลอดชีวิต ถือเป็นกลไกยกระดับบทบาทของสถาบันการอาชีวศึกษาให้ครอบคลุมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในทุกช่วงวัยสอดคล้องกับแนวคิดของ International Labour Organization เรื่องระบบนิเวศการเรียนรู้ตลอดชีวิต (International Labour Organization, 2021) และสอดคล้องกับรายงานการวิจัยการศึกษาแนวทางการผลิตและพัฒนากำลังคนตามช่วงวัยการศึกษาขั้นพื้นฐานที่รองรับการพัฒนาการศึกษาของประเทศที่เสนอว่า การพัฒนาทักษะและสมรรถนะให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้ประกอบการ ตามยุทธศาสตร์การพัฒนากลุ่มจังหวัด จังหวัดและระเบียงเศรษฐกิจพิเศษ ดำเนินการผ่านสถานศึกษาอาชีวศึกษา และสถาบันอุดมศึกษา โดยจัดหลักสูตรที่หลากหลาย เช่น หลักสูตรระยะสั้นเพื่อ Upskill, Reskill และ Newskill รวมถึงธนาคารหน่วยกิต (Credit Bank) รองรับการเรียนรู้ตลอดชีวิต สำหรับการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีการพัฒนา หลักสูตรระยะสั้นเชื่อมโยงสู่สายอาชีพ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2568)

ด้านที่ 4 อนาคตด้านการวิจัยและการบริการวิชาการ มีทิศทางการวิจัยของสถาบันการอาชีวศึกษาภาคกลางในอนาคต ต้องมุ่งเน้นการพัฒนาระบบวิจัยและนวัตกรรมที่รองรับเทคโนโลยีดิจิทัลและอุตสาหกรรมเป้าหมาย (New S-Curve) โดยให้ความสำคัญกับ “การวิจัยเชิงประยุกต์” (Applied Research) ที่สามารถนำไปต่อยอดใช้ประโยชน์ได้จริงในเชิงพาณิชย์และชุมชนนั้น สามารถอธิบายผลได้ว่า ภายใต้บริบทของพื้นที่ภาคกลางซึ่งเป็นศูนย์กลางอุตสาหกรรมการผลิตของประเทศ พันธกิจของการจัดการอาชีวศึกษาจึงต้องก้าวข้ามจากการเป็นเพียง

ผู้ผลิตกำลังคน ไปสู่การเป็นพันธมิตรเชิงกลยุทธ์ (Strategic Partner) ในการแก้ปัญหาและพัฒนานวัตกรรมร่วมกับภาคการผลิต การวิจัยเชิงประยุกต์จึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างสรรค์เทคโนโลยีที่ตอบสนองความต้องการของตลาด สอดคล้องกับแนวคิดของ UNESCO ที่เสนอให้สถาบันอาชีวศึกษาปรับตัวเป็นศูนย์กลางนวัตกรรมชุมชน (Innovation Hubs) และสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 ในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานนวัตกรรม (ประกาศ, 2561) นอกจากนี้ การเน้นความร่วมมือกับภาคอุตสาหกรรมในการทำวิจัยยัง สนับสนุนแนวคิด Triple Helix Model ที่เชื่อว่าความร่วมมือระหว่างสถานศึกษาและสถานประกอบการ คือ กุญแจสำคัญของการพัฒนาเทคโนโลยีในระดับภูมิภาค (UNESCO, 2022)

ด้านที่ 5 อนาคตภาพด้านอาจารย์ผู้สอนของสถาบันการอาชีวศึกษาภาคกลาง จำเป็นต้องพลิกโฉมบทบาทจาก “ผู้สอน” ที่เน้นการบรรยายทฤษฎี ไปสู่การเป็น “ผู้อำนวยความสะดวกการเรียนรู้” และ “โค้ช” นั้น สามารถอภิปรายผลได้ว่า ในยุคดิจิทัลที่ผู้เรียนสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารและองค์ความรู้ได้อย่างไร้ขีดจำกัด บทบาทของครูผู้สอนจึงต้องปรับเปลี่ยนจากการเป็นศูนย์กลางของความรู้ ไปสู่การเป็นผู้ออกแบบกระบวนการเรียนรู้และชี้แนะแนวทางการประยุกต์ใช้ทักษะในการแก้ปัญหาจริง (Problem-solving) ควบคู่ไปกับการบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลและปัญญาประดิษฐ์ (AI) เข้ามาช่วยยกระดับประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอน และเป็นกลไกเชิงยุทธศาสตร์ที่สำคัญที่สุดในการแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางเทคโนโลยีระหว่างสถานศึกษากับโลกของการทำงานจริง การที่ครูผู้สอนได้รับการพัฒนาศักยภาพและยกระดับสมรรถนะทางวิชาชีพผ่านการฝังตัวในสถานประกอบการจะเป็นการรับประกันว่าองค์ความรู้ที่นำมาถ่ายทอดให้แก่ผู้เรียนนั้น เป็นทักษะที่ทันสมัยและสอดคล้องกับมาตรฐานของอุตสาหกรรมเป้าหมาย (New S-Curve) ในปัจจุบัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ OECD ที่เสนอให้ครูอาชีวศึกษามีบทบาทเป็นผู้อำนวยความสะดวก (Facilitator) และเชื่อมโยงกับภาคอุตสาหกรรม (OECD, 2021)

ด้านที่ 6 อนาคตภาพด้านผู้สำเร็จการศึกษาจากสถาบันการอาชีวศึกษาภาคกลางในทศวรรษหน้า ต้องเป็นผู้มีสมรรถนะสูงและพร้อมด้วยทักษะแห่งอนาคต (Future Skills) โดยเฉพาะความสามารถในการทำงานร่วมกับเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) และหุ่นยนต์ ควบคู่ไปกับทักษะด้านความฉลาดทางอารมณ์ (EQ) ความสามารถในการปรับตัว (Adaptability) และความรับผิดชอบต่อสังคมนั้น สามารถอภิปรายผลได้ว่า ภายใต้บริบทของภาคอุตสาหกรรมและบริการที่ถูกขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลขั้นสูง เป้าหมายสูงสุดของการพัฒนางานวิชาการจึงไม่ใช่เพียงการผลิตช่างฝีมือที่ชำนาญการเฉพาะทางอีกต่อไป แต่คือ การสร้างกำลังคนที่มีขีดความสามารถในการบูรณาการเทคโนโลยีเข้ากับการทำงานจริง (Human-Machine Collaboration) เพื่อยกระดับคุณภาพขององค์กร และให้ความสำคัญกับทักษะทางสังคมและอารมณ์ (Soft Skills) อย่างมาก ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าในยุคที่ความรู้ทางวิชาชีพ (Hard Skills) มีหมดลงและจะถูกทดแทนด้วยระบบอัตโนมัติ ทักษะที่จะสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันและการเติบโตในสายอาชีพอย่างยิ่งย่น คือ “ความเป็นมนุษย์” ความสามารถในการปรับตัวเพื่อรับมือกับความเปลี่ยนแปลง และทักษะการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม สอดคล้องกับผลการสำรวจของ World Economic Forum เรื่องทักษะที่ตลาดแรงงานโลกต้องการ (World Economic Forum, 2023) และสอดคล้องกับผลการศึกษาและแนวทางการพัฒนาทักษะที่จำเป็นต่อการใช้ชีวิตและการทำงานที่กล่าวว่า แนวโน้มในอนาคตต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนา Soft Skill ในฐานะของทักษะที่จำเป็นต่อการใช้ชีวิตและการทำงานสำหรับการเข้าสู่ตลาดแรงงานและมีความก้าวหน้าในเส้นทางอาชีพต่อไป (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2565)

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย อนาคตภาพสถาบันการอาชีวศึกษาภาคกลางในทศวรรษหน้า (พ.ศ. 2569 - 2578) พบว่า มีองค์ประกอบ 6 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านนโยบายการศึกษา 2) ด้านโครงสร้างและการบริหารจัดการ 3) ด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน 4) ด้านการวิจัยและการบริการวิชาการ 5) ด้านอาจารย์ผู้สอน และ 6) ด้านผู้สำเร็จ

การศึกษา ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมากที่สุด สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาสถาบันการอาชีวศึกษาภาคกลางในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น ยกย่องคุณภาพการศึกษาสู่มาตรฐานสากล โดยมีการจัดทำหลักสูตรฐานสมรรถนะที่เป็นโมดูลเชื่อมโยงกับความต้องการของสถานประกอบการอย่างแท้จริง ควรสนับสนุนอาจารย์ผู้สอนให้มีประสบการณ์จริงในสถานประกอบการอย่างสม่ำเสมอ และผู้สำเร็จการศึกษาต้องมีสมรรถนะสูง มีความสามารถในการทำงานร่วมกับเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ และสามารถสื่อสารภาษาต่างประเทศได้ ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อทดลองนำรูปแบบหลักสูตรโมดูลไปใช้ในสถาบันนาร่อง เพื่อถอดบทเรียนและปัญหาอุปสรรคจริง

เอกสารอ้างอิง

- ธีระ ชินะผา และคณะ. (2566). การผลิตกำลังคนอาชีวศึกษาคุณภาพสูงรองรับยุคเทคโนโลยีเปลี่ยนโลก. วารสารวิชาการสถาบันวิทยาการจัดการแห่งแปซิฟิก, 8(1), 85-96.
- ประกาศ. (2561ก). ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561 - 2580. ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 135 ตอนที่ 82 ก หน้า 24 (13 ตุลาคม 2561).
- _____. (2561ข). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 - 2570). ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 139 ตอนพิเศษ 258 ง หน้า 20 (1 พฤศจิกายน 2565).
- สมหมาย จุเรต และคณะ. (2568). การอาชีวศึกษากับการพัฒนาประเทศ. วารสารวิจัยวิชาการ, 8(4), 429-44.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2565). ทักษะที่จำเป็นต่อการใช้ชีวิตและการทำงาน สำหรับผู้เรียน : ผลการศึกษาและแนวทางการพัฒนา. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: บริษัท 21 เซ็นจูรี จำกัด.
- _____. (2568). การศึกษาแนวทางการผลิตและพัฒนาากำลังคนตามช่วงวัยการศึกษาขั้นพื้นฐานที่รองรับการพัฒนาการศึกษาของประเทศ. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- International Labour Organization. (2021). Shaping Skills and lifelong learning for the future of work. International Labour Conference 109th Session, 2021. Geneva: ILO.
- OECD. (2021). Teachers and Leaders in Vocational Education and Training. OECD Reviews of Vocational Education and Training. Paris: OECD Publishing.
- UNESCO. (2022). Transforming Technical and Vocational Education and Training for successful and just transitions: UNESCO strategy 2022-2029. Paris: UNESCO.
- World Economic Forum. (2023). The Future of Jobs Report 2023. Geneva: World Economic Forum.